

Summary

Satskyy P. Khan's Service and the system of career in centives in Turkish states in VI–VII centuries.

This article analyzes the information about the social and legal relations in the Turkic states of VI–VII centuries. This information contained in runic texts of the era and Chinese sources. According to Turkish sources by reconstruction of public relations. Studied the status of the head Turkic states – Khan in society and the status of its employees. We analyze the status of direct employees of Khans: buyuruks (clerks), tarkans, ichreks and others. Separately studied of beks, origin authorities of beks and their social status. We found that power of beks could be either inherited or acquired in the service of the Khan. Becks had a fairly broad powers and exercised control people under their authority. Also, they can also serve khan in carry out military campaigns. Becks owned herds of cattle. Herds of cattle provided the basis of their power over the people, but the status of the Becks is legitimated fidelity Becks of Khans. Becks were independent in its policy. Buyuruks and Tarkans were in court of Khans. They were employees of Khan. Becks could win the title in the service Tarkan Khan. The Title of Becks could get support of the government. Becks could obtain to service of Khans and also not serving of Service Khan. Analyzed a system incentives of government to Khan's officials and its legal framework. We found that the main means of conservation of the property and the status of officials were dedicating their achievements to Khan. Khan received the right to manage the achievements of their employees after their death. The author has reconstructed system of the civil service and legal support of the government system.

Key words: Khan (Kagan), beks advantage, clerks (prikazni), patronage, management system, service of Ambassador, service of states.

Отримано 14.06.2013

УДК 34.096+321.01

О. О. ВОВК

Олексій Олександрович Вовк, аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка, військовослужбовець

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ДЕРЖАВНОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ БЕЗПЕК

Економічна й політична нестабільність у світі, соціальні, природні, техногенні, екологічні, інформаційні погрози, можливість здійснення терористичних актів зумовлюють важливість розгляду співвідношення «державної безпеки» і «зовнішньої безпеки» у контексті забезпечення національної безпеки, що вимагає стратегічного мислення у розумінні кількісних та якісних показників небезпек і факторів ризику, а також навички реалізації теоретичних положень.

Питання, що стосуються національної безпеки взагалі і державної та зовнішньої безпеки держави безпосередньо, певною мірою розглядали у своїх працях такі вітчизняні та закордонні науковці: В. А. Ліпкан, І. В. Діордіца («Національна безпека України: кримінально-правова охорона», К., 2007); Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Ваврінчук («Національна безпека України», К., 2007); Г. В. Новицький («Формування загальної теорії безпеки: теоретичні витоки досліджень проблем національної безпеки України», К., 2006); Л. М. Шипілова («Методика обґрунтування поняттєво-категорійного апарату теоретичних основ політики безпеки», К., 2005) та ін., проте до кінця вони так і не були вирішені, тому потребують сталої й ґрунтовної розвідки.

Оскільки серед науковців не існує згоди щодо понять «державна безпека» і «зовнішня безпека» – виникає необхідність провести дослідження з метою їх уточнення. На думку автора, для усвідомлення даних понять спочатку потрібно вказати своє бачення визначень «безпека» та «національна безпека» держави, тому що для них вони є основними і родовими.

Так, автор підтримує думку тих вчених які вважають, що безпека – стан захищеності людини, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх небезпек і загроз, який базується на діяльності людей, суспільства, держави, світового співтовариства щодо вивчення, виявлення, ідентифікації та аутентифікації, попередження й усунення небезпек та загроз, мінімізації дії негативних наслідків, здатних загрожувати безпекою фундаментальним цінностям антропо-соціокультурного середовища, зашкодити стійкому розвитку системи безпеки¹.

Що ж стосується поняття «національна безпека», то вітчизняні та іноземні дослідники, нормативні документи дають різні тлумачення сутності цього феномена через його складний, багатокомпонентний та міждисциплінарний характер. Як вказано у Законі України «Про основи національної безпеки України», національна безпека це – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з

корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики й пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної і митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту і зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам². У політолого-структурному аспекті розвитку системи національної безпеки України відзначається три блоки проблем: принцип реформування сектора безпеки; розвиток механізмів демократичного контролю; оптимізація відносин між суб'єктами сектора безпеки.

Визначивши для себе зміст понять «безпека» та «національна безпека», можливо охарактеризувати співвідношення таких категорій, як «державна безпека» і «зовнішня безпека».

Розвідка теоретико-правового поняття «державна безпека» має свою значну історіографію як у вітчизняній, так і зарубіжній науковій літературі. Нині більшість авторів (зокрема, С. Пирожков, О. Белов, С. Селіванов, М. Косолапов, Г. Мурашин, Є. Кравец, С. Гордієнко, В. Картавцев та ін.) визначають безпеку як певну характеристику стану системи та її основних складових. З огляду на це заслуговують на увагу висновки С. Гордієнка про те, що сучасне трактування безпеки як стану захищеності конкретного соціального об'єкта (особи, суспільства, держави) позитивно сприймається у політичних і наукових колах. Саме такий підхід у 2001–2004 рр. взято за основу при визначенні терміна «державна безпека» у різних виданнях науково-практичного коментаря до Кримінального кодексу України. Так, у коментарі за редакцією М. Потебенька і В. Гончаренка зазначено, що державна безпека України – стан захищеності корінних підвалин суспільства, державних інститутів, необхідних для виконання державою своїх функцій з управління загальнозначущими справами суспільства. У виданні за редакцією С. Яценка вказано, що державна безпека України – стан захищеності державної влади, суверенітету, територіальної цілісності, обороноздатності, спокою людей (народу), громадської злагоди, довкілля, національної і релігійної рівності. На відміну від викладеного у першому виданні, в основу останнього варіанта визначення покладено саме стан захищеності, тобто застосовано інший підхід³. Державна безпека є складовою частиною, видом національної безпеки всіх країн світу, в тому числі й України.

Кожна країна має як загальні, так і специфічні загрози своїй національній безпеці в різних сферах економічного та соціально-політичного життя, а також напрями їх виявлення, запобігання та ліквідації. Загрозами національним інтересам і національній безпеці у сфері державної безпеки є: розвідувально-підприємна діяльність іноземних спеціальних служб; загроза посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян; поширення корупції, хабарництва в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності; злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму; загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України; можливість незаконного ввезення в країну зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів; спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави; прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України⁴. Закон України «Про основи національної безпеки України» передбачає такі основні напрями державної політики з питань національної безпеки у сфері державної безпеки: реформування правоохоронної системи з метою підвищення ефективності її діяльності на основі оптимізації структури, підвищення рівня координації діяльності правоохоронних органів, покращення їх фінансового, матеріально-технічного, організаційно-правового і кадрового забезпечення; зосередження ресурсів і посилення координації діяльності правоохоронних, розвідувальних і контррозвідувальних органів України для боротьби з організованою злочинністю та наркобізнесом; участь України в міжнародному співробітництві у сфері боротьби з міжнародною злочинністю, тероризмом, наркобізнесом, нелегальною міграцією; відпрацювання ефективно діючої системи контролю за поставками продукції та технологій оборонного призначення і подвійного використання⁵. На думку автора, вказаний перелік не є вичерпним і остаточним, у ньому насамперед йдеться про стан захищеності державної влади країни, її суверенітету та обороноздатності.

Що стосується зовнішньої безпеки держави, то це поняття більш складніше для сприйняття і визначення. Україна як суб'єкт міжнародного права буде відносини з іншими державами на принципах міжнародних правових норм в умовах появи нових регіональних центрів сили, переходу до ери відкритості й співробітництва, зникнення військово-політичного та ідеологічного протистояння в Європі. Зовнішня безпека України вважається активною з усіх основних питань світової політики, стосовно сусідів; позицію у світовій військово-політичній кризі, уміє домагатися реалізації своєї позиції; інші країни знають про позицію України в будь-якому конфлікті й змушені її враховувати; міжнародна угода відбувається при безпосередньому впливі на процес української сторони; в Україні є об'єктивні економічні інтереси. Тому, особливістю

зовнішньої політики України є її «багатовекторність», що виражається в прагненні підтримати партнерські відносини з Росією та Заходом.

Закон України «Про основи національної безпеки України» визначає основи державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і забезпечення в Україні безпеки особистості, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх погроз у всіх сферах життєдіяльності.

У Законі України «Про Службу безпеки України»⁶ прописано, що на Службу безпеки України покладено в межах певної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного й оборонного потенціалу України, законних інтересів держави й прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, зазіхань із боку окремих організацій, груп і осіб. У завдання Служби безпеки України входять попередження, виявлення, припинення й викриття злочинів проти миру й безпеки людства; тероризму, корупції й організованої злочинності в сфері керування й економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України.

У березні 2000 р. було прийнято Закон України «Про розвідувальні органи України». 1 грудня 2005 р. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про Службу зовнішньої розвідки України», що регулює правовий статус зовнішньої розвідки як самостійного державного органа України, на який покладають: добування, аналітичну обробку й надання розвідувальної інформації; сприяння спеціальними заходами здійсненню державної політики України; участь у забезпеченні безпечного функціонування установ України за кордоном; участь у боротьбі з міжнародною організованою злочинністю, тероризмом, незаконним оборотом наркотичних засобів, незаконною торгівлею зброєю й технологією її виготовлення, незаконною міграцією; здійснення заходів протидії зовнішнім загрозам національній безпеці України.

Зовнішня політика України визначається векторами взаємин з НАТО, що розвивається досить активно, і є політизованим і незалежним від економічної ситуації, що не дає перспективності в інтеграції й членство в альянсі. Європейський напрям є стратегічним, де орієнтація республіки на інтеграцію підтримується ЄС у виді її геополітичного значення при використанні тактики балансування між США і Європою. Відносини із країнами Східної й Центральної Європи розглядаються Україною як додатковий інструмент для інтеграції республіки в ЄС і фактор ослаблення РФ. Взаємини України й Росії обґрунтовуються її геополітичним розташуванням та їхнім історичним взаємозв'язком. Однак вплив на напрям зовнішньої політики справляє внутрішня ситуація й правлячі кола держави. Зовнішню політику формують держава в особі МВС, державна еліта, бізнесмени й політики та політичні партії.

Особливо потрібно виділити плани України 2011–2015 рр., спрямовані на стабілізацію й зміцнення української системи національної безпеки: зміцнення оборонних можливостей шляхом створення неядерних стратегічних сил стримування, посилення зовнішніх гарантій України у зв'язку із приєднанням до Договору про непоширення ядерної зброї (далі – ДНЯЗ) й зафіксованого в Будапештському меморандумі 1994 року. Підтримка ініціативи Східного партнерства з ЄС для розвитку України в рамках Європейської політики безпеки й оборони за участю України в миротворчих місіях на Балканах, Європейській політиці з протидії тероризму, бізнес-злочинності, енергетиці, кіберзагрозі. Поглиблення співробітництва з Радою Європи в рамках роботи групи співробітництва в боротьбі проти зловживання й незаконного транспортування наркотиків і групи держав з протидії корупції РЄ. Нездатність держави до «силового криза-менеджменту» у забезпеченні національної безпеки України обговорювалося в публікаціях В. Горбуліна, А. Літвіненка, Н. Маломужа, А. Орла, де значимим аспектом стала «транс'європейська» ініціатива В. Горбуліна, підтримана Радою із зовнішньої політики й безпеки, як «зростаюча військова загроза з боку Росії, девальвація Хельсінських угод 1975 р., енергетичні погрози, посилення нелегальної міграції, наркотрафік, піратство, технологічні й кіберпогрози», перетворюючи Україну на «сіру зону»⁷ перетинання геостратегічних інтересів США й РФ, НАТО й ОДКБ. Українська система національної безпеки буде неефективною без політичного й суспільного схвалення, тому має пройти нелегкий шлях для досягнення європейського рівня безпеки.

Державна і зовнішня безпеки країни являє собою взаємопов'язані складові національної безпеки, що визначається сукупністю об'єктивно зумовлених суспільних відносин, спрямованих на захист життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства й держави, за якої забезпечуються сталий розвиток народу, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація загроз національним інтересам у різних сферах життєдіяльності суспільства та держави. Деякі вчені вважають, що внутрішня безпека – це міра (рівень) захищеності життєво важливих національних цінностей та інтересів від загроз, джерелами яких є процеси, юридичні та фізичні особи, які знаходяться на території держави. Щодо зовнішньої безпеки, то це також міра (рівень) захищеності життєво важливих національних інтересів і цінностей від загроз, але джерелами їх є процеси, юридичні та фізичні особи, які перебувають поза межами території держави і не підпадають під юрисдикцію України⁸. На зовнішню безпеку держави значною мірою впливає міжнародна політика і безпека, її відносини з іншими країнами світу, а конкретно для України – насамперед взаємозв'язки з Європейським Союзом і Росією.

Зовнішні загрози національній безпеці слід розділяти на два види: зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні загрози. На сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві у зовнішньополітичній сфері є: посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, територіальні претензії з боку інших держав; спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав; воєнно-політична нестабільність, регіональні та

локальні війни (конфлікти) у різних регіонах світу, насамперед поблизу кордонів України⁹. Основними зовнішніми загрозами економічній безпеці вважаються: 1) заінтересованість та прагнення світової спільноти не допустити у нову світову економічну систему такого конкурента, як Україна; 2) ведення проти неї прихованої інформаційної та економічної війни; 3) нав'язування хибних економічних методик та порад, дія яких, зрештою, призведе до утворення підсистеми для обслуговування Україною індустріально розвинених країн світу; втручання в економіку України міжнародних фінансових організацій, іноземних радників та консультантів, зокрема МВФ та Світового банку. Успішному здійсненню планів Заходу щодо України сприяє відтік ресурсів, інтелекту, ідей та інших потенціалів, які становлять національне багатство країни; 4) відсутність експортно-імпоротної збалансованості, значне від'ємне зовнішньоторговельне сальдо; 5) нераціональна структура експорту, надмірне вивезення сировинних ресурсів; 6) перебування у зародковому стані фінансової, організаційної та інформаційної інфраструктури підтримки конкурентоспроможності українського експорту; 7) втрата традиційних ринків збуту військової та машинобудівної продукції; 8) недостатній державний контроль за здійсненням експорту та імпорту; 9) надмірна відкритість економіки України, невиважена лібералізація зовнішньоекономічної діяльності; 10) залежність процесу реформування економіки України від іноземних кредитів та інших іноземних позик; 11) зростання зовнішньої заборгованості, нераціональне використання іноземних кредитів; 12) недосконала система збереження державних таємниць економічного характеру; 13) некерований відтік за кордон інтелектуальних і трудових ресурсів; 14) витіснення України з частини зовнішніх ринків збуту продукції, зокрема в країнах СНД і Східній Європі; 15) монопольна залежність України від імпорту з країн СНД багатьох видів продукції стратегічного характеру, відсутність географічної збалансованості процесів експорту та імпорту; 16) ввезення в Україну технічно застарілих та екологічно небезпечних виробництв; 17) витіснення іноземними товарами вітчизняної продукції з внутрішнього ринку; 18) розбіжність цілей присутнього в Україні іноземного капіталу та інтересів економічного розвитку України¹⁰. Цей перелік не є вичерпним і сталим. Одні загрози і небезпеки з часом посилюються, другі послаблюються і взагалі зникають, треті, невідомі для нашого часу, виникають як нові й незрозумілі.

Враховуючи геополітичні обставини, діяльність усіх органів влади та управління має бути зосереджена на передбаченні, розкритті та ліквідації зовнішніх загроз державі її політиці, економіці, екології та обороноздатності. Так, основними напрямками з питань національної безпеки у зовнішньополітичній сфері мають стати – проведення активної міжнародної політики України з метою: створення сприятливих зовнішньополітичних умов для прогресивного економічного і соціального розвитку України; запобігання втручанням у внутрішні справи України і відвернення посягань на її державний суверенітет, територіальну цілісність з боку інших держав; забезпечення повноправної участі України в загальноєвропейській та регіональних системах колективної безпеки, набуття членства у Європейському Союзі при збереженні добросусідських відносин і стратегічного партнерства з Російською Федерацією, іншими країнами Співдружності Незалежних Держав, а також з іншими державами світу; сприяння усуненню конфліктів, насамперед у регіонах, що межують з Україною; участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під егідою ООН, ОБСЄ, інших міжнародних організацій у сфері безпеки, а також у рамках міжнародних договорів України; участь у заходах щодо боротьби з міжнародними організованими злочинними угрупованнями та міжнародним тероризмом, протидія поширенню ядерної та іншої зброї масового ураження і засобів її постачання; адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу¹¹. У зовнішньоекономічній сфері головним напрямом потрібно вважати посилення участі України у міжнародному поділі праці, розвиток експортного потенціалу високотехнологічної продукції, поглиблення інтеграції у європейську і світову економічну систему та активізація участі в міжнародних економічних і фінансових організаціях¹². Для боротьби зі зовнішніми явними та потенційними загрозами потрібно: підвищення конкурентоспроможності національної економіки; посилення зовнішньої захищеності національної валюти; здійснення виваженої політики зовнішніх запозичень; забезпечення незалежної зі зовні держави енергетичної та продовольчої безпеки; захист внутрішнього ринку від недоброякісного та конкурентного імпорту тощо.

Враховуючи вищевказане, автор вважає, що два зазначені поняття (державна і зовнішня безпеки) у своєму співвідношенні мають як спільні, так і відмінні риси. По-перше, вони є складовими національної безпеки. Але за переконанням автора державна безпека є складовою частиною національної безпеки разом з такими елементами, як: воєнна безпека; генетична безпека; геополітична безпека; гуманітарна безпека; екологічна безпека; економічна безпека; епідемічна безпека; етнічна безпека; інформаційна безпека; космічна безпека; науково-технічна безпека; ноосферна безпека; продовольча безпека; психологічна безпека; радіаційна безпека; соціальна безпека; техногенна безпека тощо. Зовнішня безпека є видом національної безпеки подібно внутрішній, і сама складається зі складових частин – зі зовнішньополітичної й зовнішньоекономічної безпеки. По-друге, їх основним завданням є виявлення, попередження та знищення усіляких загроз та небезпек. Проте для державної безпеки загрози можуть бути як внутрішнього, так і зовнішнього походження, а для зовнішньої безпеки вони виникають тільки зовні держави. По-третє, державна та зовнішня безпеки є захисниками національних інтересів – життєво важливих матеріальних, соціальних, розумових і моральних цінностей народу та суттєвих потреб суспільства й держави. Напрями державної політики з питань національної безпеки цих двох складових, як видно із зазначеного вище, у дечому збігаються, наприклад, у державній сфері є такий напрям, як участь України в міжнародному співробітництві у сфері боротьби з міжнародною злочинністю, тероризмом, наркобізнесом, нелегальною міграцією. Аналогічний напрям бачимо у зовніш-

ньополітичній сфері – участь у заходах щодо боротьби з міжнародними організованими злочинними угрупованнями і міжнародним тероризмом, протидія поширенню ядерної та іншої зброї масового ураження й засобів її постачання. Проте як державна, так і зовнішня безпеки здебільшого мають свої особливі напрями і завдання з відстоювання національних інтересів.

Отже, поняття «державна безпека» і «зовнішня безпека» у контексті національної безпеки України не тотожні. Державна безпека – складова національної безпеки, стан захищеності державної влади, суверенітету, територіальної цілісності, громадської злагоди, що забезпечується діяльністю державних органів як законодавчо, так і реально. Зовнішня безпека, як вид національної безпеки країни, це рівень захищеності держави, який забезпечується активною діяльністю суб'єктів влади, управління та юстиції, направленою на боротьбу з явними та потенційними зовнішньополітичними і зовнішньоекономічними загрозами для захисту національних інтересів. Для виявлення особливостей забезпечення національної безпеки від внутрішніх та зовнішніх загроз в національних інтересах дана проблема потребує подальшого наукового вирішення.

¹ Ліпкан В. А., Діордіца І. В. Національна безпека України: кримінально-правова охорона / В. А. Ліпкан., І. В. Діордіца. (Серія: Національна і міжнародна безпека). – К.: КНТ, 2007. – С. 227.

² Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – С. 1.

³ Пилипчук В. Г. Еволюція наукових поглядів стосовно поняття «державна безпека» / В. Г. Пилипчук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-11854-1.html>

⁴ Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – С. 2.

⁵ Там само – С. 4.

⁶ Закон України «Про Службу безпеки України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 27. – Ст. 382.

⁷ Зовнішня політика України й Росії стануть темою обговорення на політконсультаціях у Києві. – (Цит. 2009, 4 квітня) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://allbizru.com/art/297.html>

⁸ Ситник Г. П., Олуйко В. М., Вавринчук М. П. Національна безпека України / Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук. – К.: Конкорд, Хмельницький, 2007. – С. 94.

⁹ Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – С. 4.

¹⁰ Користін О. Є. Економічна безпека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15290527/ekonomika/natsionalni_ekonomichni_interesi_zagrozi_ekonomichniy_bezpeksi_ukrayini

¹¹ Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – С. 8.

¹² Там само. – С. 9.

Резюме

Вовк О. О. Теоретико-правовий аналіз співвідношення понять державної та зовнішньої безпеки.

У статті проаналізовано наукові погляди стосовно співвідношення понять «державна безпека» та «зовнішня безпека». Встановлено, що як державна, так і зовнішня безпеки країни є взаємопов'язаними складовими національної безпеки, що визначається сукупністю об'єктивно зумовлених суспільних відносин, спрямованих на захист життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток народу, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація загроз національним інтересам у різних сферах життєдіяльності державного співтовариства. Ці поняття не тотожні. Державна безпека – складова національної безпеки, стан захищеності державної влади, суверенітету, територіальної цілісності, громадської злагоди, що забезпечується діяльністю державних органів як законодавчо, так і реально. Зовнішня безпека, як вид національної безпеки країни, це рівень захищеності держави, що забезпечується активною діяльністю суб'єктів влади, управління та юстиції, спрямованого на боротьбу з явними та потенційними зовнішньополітичними і зовнішньоекономічними загрозами для захисту національних інтересів.

Ключові слова: безпека, національні інтереси, загрози, напрями державної політики, державна та зовнішня безпека.

Резюме

Вовк А. А. Теоретико-правовой анализ соотношения понятий государственной и внешней безопасностей.

В статье проанализированы научные взгляды относительно соотношения понятий «государственная безопасность» и «внешняя безопасность». Установлено, что государственная, так и внешняя безопасности страны являются взаимосвязанными составляющими национальной безопасности. Это определяется совокупностью объективно определенных общественных отношений, направленных на защиту жизненно важных интересов человека и гражданина, общества и государства, при которой обеспечиваются стабильное развитие народа, своевременное обнаружение, предупреждение и нейтрализация опасностей национальным интересам в разных сферах жизнедеятельности государственного сообщества. Эти понятия не тождественны. Государственная безопасность – составляющая национальной безопасности, мера защищенности государственной власти, суверенитета, территориальной целостности, общественного мира, что обеспечивается деятельностью государственных органов как законодательно, так и реально. Внешняя безопасность, как вид национальной безопасности страны, это – уровень защищенности государства, который обеспечивается активной деятельностью субъектов власти, управления и юстиции, направленной на борьбу с явными и потенциальными внешнеполитическими и внешнеэкономическими угрозами для защиты национальных интересов.

Ключевые слова: безопасность, национальные интересы, угрозы, направления государственной политики, государственная и внешняя безопасность.

Summary

Yovk O. Theoretical analysis of the legal relationship terms of state and external security.

The paper analyzed the scientific views regarding relations between the concepts «national security» and «external security». Established as a public and external security are interrelated components of national security, defined – a set of pre-defined objective, public relations, aimed at protecting the vital interests of human and civil society and the state in which people are provided with sustainable development, early detection, prevention and neutralization of threats to national interests in various spheres of public community. These concepts are not identical. Public Safety – part of national security, state security state, sovereignty, territorial integrity and social harmony that is provided by government as law and real. External security, as a kind of national security it is – the level of protection provided by the state is an active business activities of government, administration of justice and to combat overt and potential foreign and foreign threats to national security interests.

Key words: security, national interests, threats, areas of public policy, public and external security.

Отримано 10.06.2013

УДК 34.037

М. Й. ГАВРЕЦЬКА

Марина Йосипівна Гаврецька, здобувач Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА КОНСТИТУЦІЙНИМИ АКТАМИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА (ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ)

Перша світова війна призвівши до великих потрясінь в багатьох державах, в тому числі і в могутній Австро-Угорській імперії, спричинила до масових незадовольнень мешканців монархії, що в результаті призвело до її падіння. Після розпаду монархії Габсбургів в жовтні 1918 р. владу в Східній Галичині взяла в свої руки Українська Національна Рада на чолі з Євгеном Петрушевичем. Проте, наміри українців щодо створення на теренах Східної Галичини нової української держави ніяким чином не зупинили прагнень поляків відродити на цих територіях Польську державу. У той час, як українці докладали усіх зусиль в розбудові на руїнах Австро-Угорської імперії власної держави, поляки також не втрачали часу.

Фактично долю Східної Галичини, Волині, Буковини й Закарпаття визначили на Паризькій конференції країни Антанти і США. За рекомендацією конференції послів Антанти в березні 1923 р. було узаконене право Польщі на Східну Галичину¹.

Відроджена у 1918 р. Друга Річ Посполита мала найвищий відсоток національних меншин у тогочасній Європі. 1921 року поляки склали 69,2 %, українці – 14,3 %, євреї – 7,8 %, білоруси – 3,9 %, німці – 3,9 %. Разом меншини становили 29,8 %, тобто близько третини населення Польщі².

Фактично з моменту окупації Галичини, основним чинником польської політики стало врегулювання української проблеми. Саме українське питання у національній політиці Другої Речі Посполитої, на думку І. Гловацького, було найбільш складним для вирішення і найважливішим з точки зору стабільної ситуації у країні. Це зумовлювалось певними обставинами, зокрема: українців у Польщі серед національних меншин було найбільше; вони проживали компактно, в основному на теренах Західної України, що перебувала в безпосередній близькості до кордонів більшовицької Росії та Радянської України – головного, на думку влади, потенційного ворога Польщі; українське населення, на відміну від інших національних меншин, відзначалося високим рівнем національної самосвідомості та прагненням до політичного й національного визволення, до творення незалежної та суверенної держави³.

Взявши на себе ряд зобов'язань, у тому числі й вирішення українських питань, Польська держава отримала вагому міжнародну підтримку. Зокрема, 28 червня 1919 р., на Паризькій мирній конференції Польща зобов'язалася перед державами Антанти гарантувати українському населенню культурну автономію⁴. Саме 28 червня 1919 р. у Версалі Польща підписала трактат з основними союзними державами: Сполученими Штатами Америки, Великою Британією, Францією, Італією та Японією⁵.

Згідно статті 7 Розділу I Версальського трактату, Польща зобов'язувалася, що всі польські громадяни незалежно від раси, мови чи релігії визнавалися рівними перед законом і могли користуватися всіма цивільними та політичними правами. Різниця в релігії чи переконанні не мала перешкоджати польським громадянам користуватися цивільними та політичними правами, зокрема, коли мова йшла про допуск до державної влади, функцій та почесностей або для виконання різних професійних та галузевих обов'язків. Гарантувалося, що не буде видано жодного обмеження щодо вільного вживання польськими громадянами будь-якої мови в приватних чи комерційних стосунках, релігійних справах, пресі або в публікаціях будь-якого роду чи на публічних зібраннях. Незважаючи на встановлення польським урядом офіційної мови, мали бути визнані для польських громадян інші мови, окрім польської, необхідними для сприяння у використан-